

УДК 81'25: 811.112

DOI: 10.31470/2518-7600-2019-7-33-49

**PECULIARITIES OF THE EMOTION «FEAR»
NOMINATIONS IN THE UKRAINIAN TRANSLATION OF
P. SUSKIND'S NOVEL «DAS PARFÜM»**

**ОСОБЛИВОСТІ ВІДТВОРЕННЯ УКРАЇНСЬКОЮ
МОВОЮ НОМІНАЦІЙ ЕМОЦІЇ «СТРАХ» У РОМАНІ
П. ЗЮСКІНДА «DAS PARFÜM»**

Костянтин Мізін,

доктор філологічних наук,
професор, завідувач кафедри
іноземної філології, перекладу
та методики навчання

E-mail: kmizin@i.ua

orcid.org/0000-0003-4449-0067

Researcher ID: C-3943-2019

Scopus ID: 57195981991

ДВНЗ «Переяслав-

Хмельницький

державний педагогічний
університет

імені Григорія Сковороди»,

вул. Сухомлинського, 30,

м. Переяслав-Хмельницький,

Київська обл., Україна, 08401

Kostiantyn Mizin,

Dr. in Philological Sciences,

Professor, Head of the
Department of Foreign
Philology, Translation and

Methods of Teaching

E-mail: kmizin@i.ua

orcid.org/0000-0003-4449-

0067

Researcher ID: C-3943-2019

Scopus ID: 57195981991

SHEI «Pereiaslav-
Khmelnyskyi

Hryhorii Skovoroda State

Pedagogical University», 30,

Sukhomlynskh Str.,

Pereiaslav-Khmelnyskyi,

Kyiv region, Ukraine, 08401

ABSTRACT

The article focuses on peculiarities of the emotion «fear» nominations in the Ukrainian translation of P. Suskind's novel «Das Parfüm: Die Geschichte eines Mörders», which has remained of great interest to Ukrainian readers for a long time. Although fear is a basic human emotion, a separate term «existential fear» commonly used in German makes it difficult to translate into Ukrainian those language units that nominate this emotion.

Our findings show that the most commonly used grammatical transformations that nominate the concept «fear» in this novel are elimination (44,3 %), addition (19,7 %) and permutations (21,4 %). It has been revealed that the addition intensifies the perception of the emotion of fear, while elimination and permutations provide a change in the force of pragmatic influence on the recipient based on the shift of imagery centers. It was found that the most common lexical transformations include synonymous substitution (27,6 %), development of semantic concepts (26,8 %) and compensation (16,1 %). These transformations are involved mainly to provide the translated information with an adequate level of expressiveness, since German has a clearer gradation of the emotion of fear, which is largely lost in translation.

The most scientifically relevant conclusion is that a widespread use of grammatical and lexical transformations in the translation of emotion of fear nominations, from German into Ukrainian, enables to strengthen the evidence base for the idea that language expression of universal concepts, particularly emotions, is always affected by ethno-specific factors.

Keywords: *fear, existential fear, emotion, methods of translation, transformation.*

Постановка проблеми та аналіз останніх досліджень і публікацій. Не так давно в кінотеатрах України відбувся прем'єрний показ фільму «Парфумер: Історія одного вбивці», спровокувавши в українського читача нову хвилю інтересу до роману П. Зюскінда «Das Parfüm (Парфуми)». З огляду на це вивчення ідіостилію П. Зюскінда, а також специфіки його відтворення українською мовою є одним із актуальних завдань сучасного мовознавства та перекладознавства.

Ознайомлення зі змістом роману П. Зюскінда «Das Parfüm» дає змогу стверджувати, що одним зі стрижневих елементів у ньому є емоція страху. Прикметно, що ця емоція досить детально досліджена в лінгвістиці, передусім у працях, які виконані в руслі таких її маргінальних напрямів, як когнітивна лінгвістика (лінгвокогнітологія), лінгвоконцептологія, лінгвокультурологія та психолінгвістика (див., напр.: Борисов, 2005; Коваленко, 2013; Красавский, 2001;

Попович, 2011; Шаховский, 1996). Чого варте лише кроскультурне висвітлення специфіки німецького концепту ANGST (екзистенційний страх) авторкою теорії «семантичних примітивів» А. Вежбицькою (див., напр.: Wierzbicka, 1999), яке викликало гострі дискусії як серед adeptів, так і опонентів останньої.

Мета дослідження. Метою пропонованої розвідки є встановлення особливостей відтворення українською мовою номінацій емоції «страх» у романі П. Зюскінда «Das Parfüm». Реалізація цієї мети дає змогу підсилити доказову базу на користь положення, що на мовне вираження навіть універсальних понять, зокрема емоцій, завжди впливають етноспецифічні чинники (див., напр.: Мізін&Петров, 2018; Mizin&Petrov, 2017).

Матеріал дослідження. Матеріалом дослідження слугував оригінальний текст роману П. Зюскінда «Das Parfüm» (Süskind, 1994) та його переклад українською мовою, зроблений І.С. Фрідріх (Зюскінд, 2003). Вибірка становить 254 номінації страху.

Виклад основного матеріалу. Традиційно перекладацькі трансформації розділяють на (1) граматичні та (2) лексичні.

1. Граматичні трансформації.

Наявність граматичних трансформацій зумовлюється різними причинами, але найголовніша з них – це відмінність у структурі мов. Граматичні трансформації є одним зі способів перекладу, при якому граматична одиниця мови оригіналу (МО) перетворюється на одиницю мови перекладу (МП) з іншим граматичним значенням [див., напр.: Комиссаров, 1990]. Трансформація може бути повною або частковою, що залежить від того, наскільки змінюється структура речення: коли замінюються головні члени речення, відбувається повна трансформація, якщо ж замінюються лише другорядні – часткова. Окрім заміни членів речення можуть замінюватися і частини мови. Утім, найчастіше це відбувається одночасно.

Нижче подано приклади граматичних трансформацій, застосованих І.С. Фрідріх при передачі поняття «страх»:

(1) *Und wie von diesen schien ein unheimlicher Sog von ihnen auszugehen* // *Складалося таке моторошне враження, ніби вони ось-ось почнуть щось відсмоктувати;*

(2) *Und da sie wusste, dass Zwiegesichtige Unheil und Tod anziehen, wurde er ihr unheimlich // А оскільки вона знала, що дволикі приносять горе та смерть, їй стало страшно;*

(3) *Jetzt zuckte ein milder Schrecken durch Baldinis Körper // По тілу Бальдіні пробіг переляк;*

(4) *Sie sah Grenouille nicht. Aber sie bekam ein banges Gefühl, ein sonderbares Frösteln, wie man es bekommt, wenn einen plötzlich eine alte abgelegte Angst befällt. Ihr war, als herrsche da ein kalter Zug in ihrem Rücken, als habe jemand eine Türe aufgestoßen, die in einen riesengroßen kalten Keller führt // Вона не помічала Гренуя. Проте їй стало боязко, мороз пройшов по шкірі, як буває, коли раптом повертається давній, майже забутий страх, їй здалося, ніби по спині повіяв крижаний протяг, ніби хтось відчинив двері до величезного холодного погреба;*

(5) *Aber ihr graute vor diesem öffentlichen gemeinsamen Sterben mit Hunderten von fremden Menschen // Але її охоплював жах, коли вона уявляла собі, що доведеться помирати серед сотень чужих людей;*

(6) *«Nein, das sollst du nicht!» – schrie Baldini entsetzt, und es schrie aus ihm die ebenso tief verwurzelte wie spontane Angst vor der Verschwendung seines Eigentums // «Hi! Не треба!» – жахнувся Бальдіні, і страх його був і глибоко вкорінений, і стихійний водночас, страх перед марнотратством, страх за своє майно;*

(7) *In der rechten Hand hielt er den Leuchter, in der linken das Tüchlein, wie einer, der Nasenbluten hat, und hatte doch nur Angst // У праві руці він тримав свічника, у лівій – хустинку, так наче з носа в нього текла кров, і йому було страшно.*

Аналіз.

У прикладі (1) простежується морфологічна трансформація додавання: у МО детермінант страху *unheimlich* стосується безпосередньо підмета *der Sog*, а у МП уводиться лексема *враження*, яка співвідноситься з детермінантом страху *моторошний*. Уведення нової лексеми уможливило синтаксичне перебудування речення: додано підрядне означальне речення з новим підметом *вони*. У такий спосіб отримано дві паралельні картини, що інтенсифікують сприйняття емоції страху у МП.

Приклад (2) демонструє синтаксичну й морфологічну трансформацію перестановки: детермінант страху *unheimlich* характеризує підмет *er*, у той час як у МП ужито безособову конструкцію *стало страшно*, тобто перекладачка перенесла центр образності, знижуючи прагматичне навантаження.

У прикладі (3) маємо прийом перестановки, що пояснюється відповідною тема-рематичною організацією мови, а також прийом вилучення: у тексті перекладу вилучено прикметник *mild* та замінено однією лексемою *переляк*, що сама по собі означає незначний страх.

Приклад (4) є зразком комплексної трансформації, що поєднує в собі лексико-граматичні трансформації. Так, із точки зору лексичних трансформацій можна вважати, що в цьому прикладі використано прийом компенсації: вилучення інформації (морфологічна трансформація) в одному фрагменті контексту (*ein banges Gefühl* – *боязко*) компенсується додаванням у другому (*ein sonderbares Frösteln* – *мороз пройшов по шкірі*). У МО іменник *das Frösteln*, позначаючи поняття «озноб», «застуда», «дрож», «тремтіння», набуває смислового розвитку. Логічно, що перекладачка використовує в такому випадку усталений в українській мові вираз (хоча у МО не йдеться про шкіру). Цей вираз має відповідний фразеологічний еквівалент у німецькій мові: *Es lief kalt über den Rücken*. Але ж далі виявляємо подібний вираз у МО: *ein kalter Zug in ihrem Rücken*, який перекладено так: *по спині повіяв крижаний протяг*. У цьому випадку простежуємо нульову трансформацію, що є адекватною в умовах прийому компенсації.

У прикладі (5) застосовано синтаксичну трансформацію: просте німецьке речення перетворено на складне з підрядним і сурядним зв'язками.

У прикладі (6) перекладачка вводить однорідні підмети: шляхом повторення лексеми *страх* вона намагається створити інтенсивніший комунікативний вплив на реципієнта. Такі трансформації синтаксичної структури зумовлюються, як правило, низкою міркувань не граматичного, а стилістичного порядку.

Приклад (7) демонструє такий вид граматичної трансформації, як синтаксичне уподібнення. Це так звана «нульова» трансформація, що застосовується в тих випадках, коли у МО та МП існують паралельні синтаксичні структури. Також ця трансформація визначається як дослівний переклад, оскільки синтаксична структура МО перетворюється в аналогічну структуру МП.

Зрозуміло, що вживання граматичних трансформацій здебільшого продиктоване різницею у структурі мов, а також тема-рематичною організацією самих речень. Аналіз фактичного матеріалу дав змогу виявити, що найпоширенішими граматичними трансформаціями, які застосувала І.С. Фрідріх при відтворення поняття «страх» у романі П. Зюскінда «Das Parfum», є вилучення (44,3 %), додавання (19,7 %) та перестановки (21,4 %).

2. Лексико-стилістичні трансформації.

У лексичних системах німецької та української мов існують відмінності, які виявляються у типі змістової структури слова. На цих відмінностях ґрунтуються лексичні трансформації, суть яких полягає в заміні окремих лексичних одиниць (слів або усталених виразів) МО лексичними одиницями МП, що не є словниковими еквівалентами перших [Бархударов, 1975: 145]. У семантиці різних мов часто виділяються різні ознаки одного й того ж явища чи поняття. Це пояснюється наявністю різних картин світу в носіїв цих мов, що неминуче створює труднощі при перекладі. Але незважаючи на виділення різних ознак, зіставлявані мови рівною мірою адекватно відображають одне й те ж явище навколишньої дійсності. Дослідження перекладацьких трансформацій на лексичному рівні є чи не найсуттєвішим, оскільки на перший план виходить поняття змістової наповненості та її релевантної подачі у МП.

Нижче подано приклади граматичних трансформацій, застосованих І.С. Фрідріх при передачі поняття «страх»:

(1) *Ich kann schon gar nicht mehr auf die Straße gehen* // Я вже навіть боюся виходити на вулицю;

(2) *Terrier schauderte. Er ekelte sich... Und da begann es zu schreien. Es kniff die Augen zusammen, riss seinen roten Schlund*

auf und kreischte so widerwärtig schrill, dass Terrier das Blut in den Adern erstarnte // Тер'є стало моторошно. Його аж занудило... Та ось воно заверещало. Воно заплющило очі, роззявило свою червону пельку й запищало так пронизливо, що в Тер'є похололо в жилах;

(3) Vom ersten Tag an war ihnen der Neue unheimlich. Sie mieden die Kiste, in der er lag, und rückten auf ihren Schlafstellen enger zusammen, als wäre es kälter geworden im Zimmer. Die jüngeren schrien manchmal des Nachts; ihnen war, als zöge ein Windzug durch die Kammer. Andere träumten, es nehme ihnen etwas den Atem // З першого ж дня новенький почав наганяти на них жах. Вони уникали коробки, в якій він лежав, і тісніше притискалися одне до одного на лежаках, немовби в кімнаті похолоднішало. Менші уночі часом скрикували; їм ввижалося, що по кімнаті літає вихор. Іншим снилося, що вони задихаються без повітря;

(4) Er zitterte vor Anstrengung, und Baldini rechnete jeden Moment damit, dass der schwere Ballon herunterkrachen und alles auf dem Tisch zertrümmern werde // Він тремтів від напруження, і Бальдіні помирав від страху, що тяжкий балон от-от бабахнеться й розтратить усе, що було на столі;

(5) Und er schwelgte in Ekel und Hass, und es sträubten sich seine Haare vor wohliger Entsetzen // І він насолоджувався відразую та зненавистю, аж волосся у нього ставало дибки від сластолюбного жаху;

(6) Als ihm das klargeworden war, schrie er so fürchterlich laut, als würde er bei lebendigem Leibe verbrannt... Er war zutode geängstigt, schlotterte am ganzen Körper vor schierem Todesschrecken ... ein grauenvoller Tod... Ihn schauderte, wenn er daran zurückdachte ... so furchtbaren Traum // Зрозумівши це, він закричав так жахливо, наче його спалювали живцем... він був переляканий до смерті, тремтів усім тілом від смертельного страху ... жахлива смерть... Згадуючи про це, він здригався ... цього моторошного сну;

(7) Allmählich wich der Schock. Allmählich lockerte sich der Griff der Angst... // Шок поступово минав. Слабишали лабети страху...;

(8) Nun wurde ihm doch etwas bang. Die Sonne war untergegangen. Er stand nackt am Eingang des Stollens, an dessen dunklem Ende er sieben Jahre lang gelebt hatte. Der Wind blies kalt, und er fror, aber er merkte nicht, dass er fror, denn in ihm war eine Gegenkälte, nämlich Angst. Es war nicht dieselbe Angst, die er im Traum empfunden hatte, diese gräßliche Angst des Anblicks selbst-Erstickens, die es um jeden Preis abzuschütteln galt und der er hatte entfliehen können. Was er jetzt empfand, war die Angst, über sich selbst nicht Bescheid zu wissen. Sie war jener Angst entgegengesetzt. Ihr konnte er nicht entfliehen, sondern er musste ihr entgegengehen // І тут йому стало трохи моторошно. Сонце зайшло. Він стояв голий біля входу до штольні, в темному кінці якої він прожив довгих сім років. Дув холодний вітер, і він змерз, не помічаючи, що мерзне, бо в ньому панував внутрішній холод, а саме – страх. Це був не той страх, що він відчув уві сні, не той огидний страх задихнутися від самого себе, який можна було струсити і від якого можна було легко втекти. Те, що він відчував зараз, був страх не дізнатися нічого про самого себе. Він був протилежним тому, іншому страхові. Втекти від нього було неможливо, треба було йти йому назустріч;

(9) Als er die Straße betrat, bekam er plötzlich Angst, denn er wusste, dass er zum ersten Mal in seinem Leben einen menschlichen Geruch verbreitete // Коли він вийшов на вулицю, його раптом охопив страх, бо він розумів, що вперше в житті поширює навколо себе людський запах;

(10) Nun legte sich die Furcht über das Land... Also rückte man näher zusammen // Тоді над містом нависнув страх... Люди притискалися ближче одне до одного;

(11) Er blieb stehen, entschuldigte sich, und der Mann, der noch gestern von Grenouilles plötzlicher Erscheinung wie vom Donner gerührt gewesen wäre, tat, als sei nichts geschehen... // Він зупинився і попросив вибачення, і чоловік, який ще вчора, як від грому, здригався від раптової появи Гренуя, удав, що нічого не трапилося...;

(12) Grenouille wurde es heiß vor Wonne und kalt vor Schrecken. Das Blut stieg ihm zu Kopfe wie einem ertappten Buben, und es wich zurück in die Mitte des Körpers ... und dass es nicht wahr sein

konnte, ließ ihn zu Tode erschrecken // Від блаженства Гренуя кинуло в жар, а від страху – в холод. Кров шугнула в голову, наче хлопчиськові, впійманому на гарячому, потім відхлинула ... і Гренуй перелякався до смерті...;

(13)Wie zu Tode erschreckte Augen... // Наче до смерті перелякані очі...;

(14)Grenouille schrak auf... Es erschreckte ihn maßlos... Er fröstelte // Гренуй перелякався. Ця думка страшенно його налякала... Його морозило;

(15)Sonderbarerweise vermehrte diese Erkenntnis das Entsetzen, anstatt es zu mindern... // Дивним чином ця звістка ще дужче розпалала страхи...;

(16)Die Nachricht vom Mord ähnlichen, schlimmeren Schrecken löste sie aus. Mit einem Mal war die sorgfältig vergessene Angst wieder da // Звістка про вбивство викликала неймовірну паніку. Вірус старанно забутого страху раптом з'явився знову... .

Аналіз.

У прикладі (1) простежуємо трансформацію лексичної заміни: в оригіналі йдеться про неможливість «вийти» на вулицю, що передано за допомогою модального дієслова *können* і частки *nicht* та підсилено часткою *gar*. У перекладі ж маємо лексему *боятися*. У такий спосіб модальність була замінена введенням у речення семантики страху, що логічно імплікувалася з попереднього контексту. Подібні заміни не є аргументованими, тому застосовуються перекладачами суто зі стилістичних міркувань.

Приклад (2) демонструє лексичну трансформацію синонімічної заміни. Українські еквіваленти для німецького дієслова *schaudern* є *здрогати* або *тріпотіти*. Переклад *стало моторошно* нівелює імпліцитність понять, що реалізують семантику страху, оскільки за *schaudern* іде детермінант *ekeln* – «відчувати відразу, нудити». Отже, у МО маємо вираження страху через фізіологічну симптоматику, що частково втрачається у МП. Прикметно, що в цьому прикладі наявні ще й фразеологічні еквіваленти: *das Blut in den Adern erstarrte* – *похолело в жилах*. Це дає змогу найповніше вітворити образність. Якщо ж розглядати безпосередньо фразеологізм, то тут маємо морфологічну трансформацію

вилучення: у МП вилучено лексему *das Blut* та змінено синтаксичну структуру на безособове речення.

У прикладі (3) маємо таку лексичну трансформацію, як смисловий розвиток: прикметнику *unheimlich* («моторошний, лячний») у МП відповідає усталене словосполучення *наганяти жакх*. За градацією «жакх» є інтенсивнішим від поняття «ляк». Подібна трансформація наявна у фрагменті речення *es nehme ihnen etwas den Atem* – вони задихаються без повітря, оскільки у МО відсутня лексема *повітря*.

Контекстну заміну простежуємо у прикладі (4): *rechnete jeden Moment damit* – *помирав від страху*. Таку трансформацію можна пояснити прагненням перекладачки підкреслити смисловий розвиток та ввести семантику страху. Контекстна заміна виражається в тому, що зазвичай під впливом емоції страху – у стані тремору – відлічують хвилини до певного ключового моменту, що зумовлюється психологічним аспектом цієї емоції.

У прикладі (5) замість трансформацій застосовано прийом відповідників, оскільки тут семантика страху підсилюється за допомогою значень фразеологічних еквівалентів.

Приклад (6) є зразком адекватної передачі тексту МО без використання суттєвих трансформацій у МП. Детермінанти страху передані словниковими еквівалентами. Якщо розглядати цей приклад у лінгвокультурологічному аспекті, то доцільно звернути увагу на спільність християнських релігійних витоків формування поняття «страх»: *der Todesschrecken* – *смертельний страх*. Також у цьому прикладі яскраво простежується низка смислових детермінантів тремору: *schlottern, schaudern*. У МП маємо їхні повні еквіваленти. Така пряма інтерпретація є результатом фізіологічної основи виникнення та виявлення емоції страху.

У прикладі (7) маємо синонімічну заміну: поняття «хватка» замінюється на поняття «лабети страху». Це дало змогу перекладачці зберегти конотативну інформацію, надаючи образності всьому висловленню.

У прикладі (8) яскраво передано вияв так званого екзистенційного страху. У МО автор описує це відчуття як

спосіб відкриття, пізнання, використовуючи, як і належить, лексему *Angst*, а не *Furcht*. У МП маємо чітку паралель з лексемою *страх*. При цьому перекладачка застосувала прийом смислового розвитку: коли у МО йдеться про «холод», то у МП ця ідея розширюється шляхом додавання нових лексем для надання образності висловленню.

У прикладах (9) і (10) зроблено синонімічну заміну: іменник *Angst* + дієслово *bekommen* (отримувати) та іменник *Furcht* + дієслово *sich legen* (стелитися; лягати). Це виправдано в тому сенсі, що в німецькій і українській мовах іменники *Angst* / *Furcht* та *страх* можуть сполучатися з різними дієсловами, напр.: *Angst + haben, bekommen, sich legen, schütteln, einjagen, versetzen, packen*; *страх + охоплювати, завдавати, брати, наганяти, тримати*.

У прикладі (11) простежуємо лексичну трансформацію конкретизації, де німецьке *rühren* (рухатися, ворухитися) у МП передано як *здрігатися*. Використання цього прийому мотивується мовною ситуацією: у контексті йдеться про ототожнення героя з громом, поява якого викликає екзистенційний страх і відповідну реакцію реципієнта.

У прикладах (12), (13) і (14) у МП адекватно відтворено образність, яка зберігається майже повністю за рахунок нульової трансформації. Це пояснюється тим, що і в німецькій, і українській картинах світу страх асоціюється з певними фізіологічними виявами. Такий переклад можна вважати рівноцінним, оскільки слово у МП має те ж асоціативне поле, що й у МО, тому в реципієнта переклад викликає майже ідентичне уявлення, що й у відправника тексту оригіналу. Виправданим є також залучення метафор-соматизмів (очі, кров). Так, якщо зв'язок страху з поняттям «душа» є характерним суто для слов'янської концептосфери, то фенотипне вираження емоції страху (міміка, фізіологічні процеси, температура тощо) є властивим для обох лінгвокультур.

Приклади (15) і (16) демонструють повне нехтування при перекладі змістом лексем, що призвело до втрати образності. Німецьке *das Entsetzen* передано нейтральним *страхи*, хоча німецьке поняття *das Entsetzen* позначає семантику панічного

жаху. Відсутність подібної градації страху в українській мові спричинило те, що німецькі детермінанти є більш емотивно насиченими. Утім, ця втрата компенсується смисловим розвитком основного дієслова: *vermehrten* – це вже не просто «збільшувати, примножувати», а *розпалювати (страхи)*. Зниження емотивної тональності простежуємо також і при передачі *der Schrecken* як *паніка*. Очевидно, перекладачка вирішила компенсувати втрату образності за рахунок уведення нової лексеми *вірус страху* в наступному реченні.

Аналіз фактичного матеріалу дав змогу виявити, що найпоширенішими лексичними трансформаціями, які застосувала І.С. Фрідріх при відтворенні поняття «страх» у романі П. Зюскінда «Das Parfüm», є синонімічна заміна (27,6 %), смисловий розвиток поняття (26,8 %) та компенсація (16,1 %). Менш поширеними є трансформація контекстної заміни (8,2 %), конкретизація (6,3 %) та лексична заміна (5,4 %). Лексико-стилістичні трансформації застосовано головним чином для надання образності висловленню, експлікації страху та зміни градації страху.

Висновки та перспективи подальших досліджень. У пропонованій статті виявлено низку особливостей відтворення українською мовою номінацій емоції «страх» у романі П. Зюскінда «Das Parfüm». Так, найпоширенішими граматичними трансформаціями, які застосувала перекладачка при передачі поняття «страх» у цьому романі, є вилучення (44,3 %), додавання (19,7 %) та перестановки (21,4 %). При цьому за допомогою прийому додавання відбувається інтенсифікація сприйняття емоції страху, а прийомів перестановки та вилучення – зміна сили прагматичного впливу на реципієнта на основі перенесення центрів образності. Що ж стосується лексичних трансформацій, то найпоширенішими серед них є синонімічна заміна (27,6 %), смисловий розвиток поняття (26,8 %) та компенсація (16,1 %). Ці трансформації залучалися головним чином для досягнення адекватності передачі експресивної інформації, оскільки в німецькій мові простежується більш чітка градація емоції страху, яка здебільшого втрачається при перекладі. Широке застосування граматичних і лексичних трансформацій при перекладі з

німецької мови на українську номінацій емоції страху дає змогу підсилити доказову базу на користь положення, що на мовне вираження навіть універсальних понять, зокрема емоцій, завжди впливають етноспецифічні чинники.

Перспектива цієї розвідки вбачається у подальшому (1) розкритті емоційного світу роману П. Зюскінда «Das Parfüm» та (2) виявленні специфіки відтворення емоцій українського мовою.

ДЖЕРЕЛА ТА ЛІТЕРАТУРА

1. Бархударов Л.С. Язык и перевод. Москва: Международные отношения, 1975. 150 с.
2. Борисов О.О. Мовні засоби вираження емоційного концепту СТРАХ: лінгвокогнітивний аспект: дис. ... канд. філол. наук. Донецьк, 2005. 262 с.
3. Зюскінд П. Парфуми: Історія одного вбивці; [пер. з нім. І.С. Фрідріх]. Харків: Фоліо, 2003. 287 с.
4. Коваленко А. Концепт «страх» в авторській картині світу (на матеріалі роману Л. Дереша «Поклоніння ящірці»). / Лінгвістичні студії. 2013. Вип. 26. С. 172–176.
5. Комиссаров В.Н. Теория перевода (лингвистические аспекты). Москва: Высшая школа, 1990. 253 с.
6. Красавский Н.А. Эмоциональные концепты в немецкой и русской лингвокультурах. Волгоград: Перемена, 2001. 495 с.
7. Мізін К.І., Петров О.О. Зіставна лінгвокультурологія: методологічні проблеми та перспективні методики. Переяслав-Хмельницький; Вінниця; Кременчук: Вид-во ПП Щербатих О.В., 2018. 280 с.
8. Попович Т.І. Гендерні особливості дескрипції емоційного концепту FEAR/СТРАХ (на матеріалі сучасного англомовного художнього дискурсу). / Нова філологія. 2011. № 45. С. 118–121.
9. Шаховский В.И. Эмоциональные культурные концепты: параллели и контрасты. / Языковая личность: культурные концепты. Волгоград: Волг. гос. пед. ун-т, 1996. С. 105–106.
10. Mizin K., Petrov O. Metaphorical modelling of cognitive structure of the concept STINGINESS in British, German, Ukrainian and Russian linguocultures // Przegląd Wschodnioeuropejski. 2017. VIII/1. P. 219–226.

11. Süskind P. *Das Parfum: Die Geschichte eines Mörders*. Zürich: Diogenes, 1994. 320 S.

12. Wierzbicka A. *Emotinos Across Languages and Cultures: Diversity and Universals*. Cambridge: Cambridge University Press, 1999. 349 p.

REFERENCES

1. Barkhudarov, L.S. (1975). *Yazyk i perevod [Language and Translation]*. Moskva: Mezhdunarodnye otnosheniya [in Russian].

2. Borysov, O.O. (2005). *Movni zasoby vyrazhennia emotsiinoho kontseptu STRAKH: linhvokohnityvnyi aspekt [Language means of conveying the emotional concept FEAR: linguo-cognitive aspect]*. *Candidate's thesis*. Donetsk: DonNU [in Ukrainian].

3. Ziuskind, P. (2003). *Parfumy: Istoriia odnogo vbyvti [Das Parfum: Die Geschichte eines Mörders]*. Kharkiv: Folio [in Ukrainian].

4. Kovalenko, A. (2013). Kontsept «strakh» v avtorskii kartyni svitu (na materialy romanu L. Deresha «Pokloninnia yashchirtsi») [The concept «fear» in the author's picture of the world (based on the novel by L. Deresh «The Adoration for the lizard»)]. *Linhvistychni studii*, 26, 172-176 [in Ukrainian].

5. Komissarov, V.N. (1990). *Teoriya perevoda (lingvisticheskie aspekty) [Theory of translation (Linguistic Aspects)]*. Moskva: Vysshaya shkola [in Russian].

6. Krasavskiy, N.A. (2001). *Emotsional'nye kontsepty v nemetskoj i russkoj lingvokul'turakh [Emotional concepts in German and Russian linguocultures]*. Volgograd: Peremena [in Russian].

7. Mizin, K.I., & Petrov, O.O. (2018). *Zistavna linhvokulturolohiia: metodolohichni problemy ta perspektyvni metodyky [Contrastive linguoculturology: methodological problems and techniques]*. Pereiaslav-Khmelnyskyi; Vinnytsia; Kremenchuk: Vyd-vo PP Shcherbatykh O.V. [in Ukrainian].

8. Popovych, T.I (2011). *Henderni osoblyvosti deskryptsii emotsiinoho kontseptu FEAR/STRAKH (na materialy suchasnoho anhlomovnoho khudozhnoho dyskursu) [Gender peculiarities of emotional concept FEAR/CTPAX descriptions (based on modern*

English literary discourse)]. *Nova filolohiia*, 45, 118-121 [in Ukrainian].

9. Shakhovskiy, V.I. (1996). Emotsional'nye kul'turnye kontsepty: paralleli i kontrasty [Emotional cultural concepts: parallels and contrasts]. *Yazykovaya lichnost': kul'turnye kontsepty* (pp. 105-106). Volgograd: Volg. gos. ped. un-t [in Russian].

10. Mizin, K., & Petrov, O. (2017). Metaphorical Modelling of Cognitive Structure of the Concept STINGINESS in British, German, Ukrainian and Russian Linguocultures. *Przegląd Wschodnioeuropejski*, 8 (1), 219-226.

11. Süskind, P. (1994). *Das Parfum: Die Geschichte eines Mörders*. Zürich: Diogenes.

12. Wierzbicka, A. (1999). *Emotions Across Languages and Cultures: Diversity and Universals*. Cambridge: Cambridge University Press.

АНОТАЦІЯ

Пропонована стаття присвячена виявленню особливостей відтворення українською мовою номінацій емоції «страх» у романі П. Зюскінда «*Das Parfum: Die Geschichte eines Mörders*», який не втрачає своєї актуальності для українського читача протягом тривалого часу. Попри те, що страх є базовою емоцією людини, переклад мовних одиниць, які позначають цю емоцію, ускладняється тим, що в німецькій мові, на відміну від української, окремо існує поняття «екзистенційний страх».

Установлено, що найпоширенішими граматичними трансформаціями, які застосовано для передачі поняття «страх» у цьому романі, є вилучення (44,3 %), додавання (19,7 %) та перестановки (21,4 %). Виявлено, що за допомогою прийому додавання здійснюється інтенсифікація сприйняття емоції страху, а прийомів перестановки та вилучення – зміна сили прагматичного впливу на реципієнта на основі перенесення центрів образності. З'ясовано, що найпоширенішими серед лексичних трансформацій є синонімічна заміна (27,6 %), смисловий розвиток поняття (26,8 %) та компенсація (16,1 %). Ці трансформації залучалися головним чином для досягнення адекватності при передачі

експресивної інформації, оскільки в німецькій мові простежується більш чітка градація емоції страху, яка здебільшого втрачається при перекладі.

Науково вірогідним є висновок, що широке застосування граматичних і лексичних трансформацій при перекладі номінацій емоції страху з німецької мови на українську дає змогу підсилити доказову базу на користь положення, що на мовне вираження навіть універсальних понять, зокрема емоцій, завжди впливають етноспецифічні чинники.

Ключові слова: страх, екзистенційний страх, емоція, прийоми перекладу, трансформація.

АННОТАЦІЯ

Предлагаемая стаття посвящена виявленню особенностей воссоздания на украинском языке номинаций эмоции «страх» в романе П. Зюскінда «Das Parfum: Die Geschichte eines Mörders», который не теряет своей актуальности для украинского читателя в течении длительного времени. Несмотря на то, что страх является базовой эмоцией человека, перевод языковых единиц, которые называют эту эмоцию, усложняется тем, что в немецком языке, в отличие от украинского, отдельно существует понятие «экзистенциальный страх».

Установлено, что самыми распространенными грамматическими трансформациями, которые применяются для передачи понятия «страх» в этом романе, являются опущения (44,3 %), добавления (19,7 %) и перестановки (21,4 %). Выявлено, что при помощи приема добавления осуществляется интенсификация восприятия эмоции страха, а приемов перестановки и опущения – изменение силы прагматичного влияния на реципиента путем перенесения центров образности. Выяснено, что самыми распространенными среди лексических трансформаций являются синонимическая замена (27,6 %), смысловое развитие понятия (26,8 %) и компенсация (16,1 %). Эти трансформации применялись главным образом для достижения адекватности при передаче экспрессивной информации, поскольку в немецком языке прослеживается

более четкая градация эмоции страха, которая по большей части теряется при переводе.

Научно достоверным является вывод, что широкое применение грамматических и лексических трансформаций при переводе номинаций эмоции страха из немецкого языка на украинский дает возможность усилить доказательную базу в пользу положения, что на языковое выражение даже универсальных понятий, в частности эмоций, всегда влияют этноспецифические факторы.

Ключевые слова: страх, экзистенциальный страх, эмоция, приемы перевода, трансформация.